

Examen VMBO-GL en TL

2024

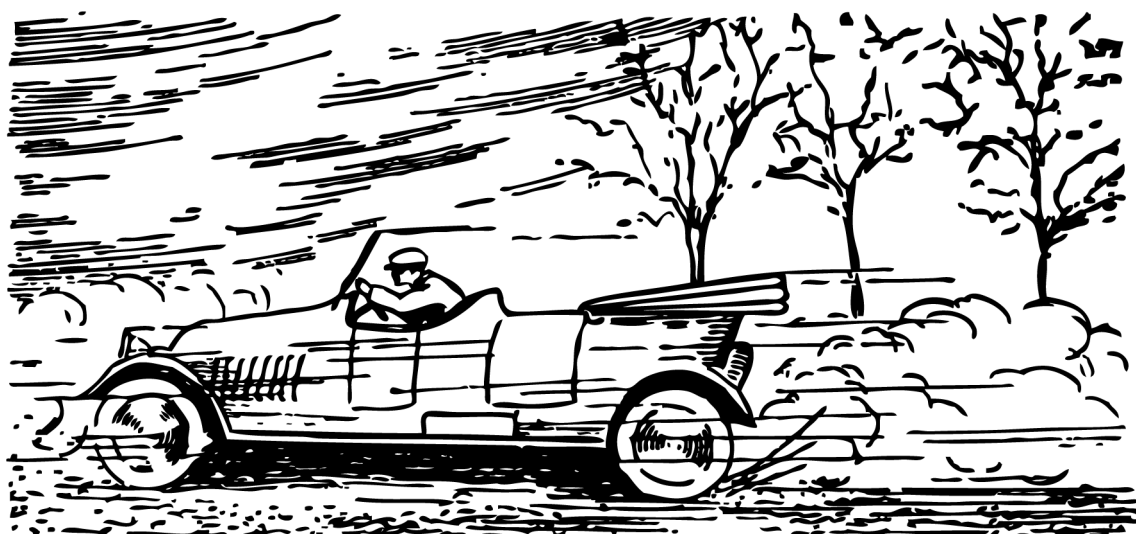
tijdvak 2
dinsdag 18 juni
13.30 - 15.30 uur

Nederlands CSE GL en TL

Dit examen bestaat uit 35 vragen en een schrijfopdracht.
Voor dit examen zijn maximaal 51 punten te behalen.
Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

“We bedienen vooral mensen die nét een paar kilometer per uur te hard rijden”

(1) Net als op een scherm in een luchtverkeerstoren bewegen tienduizenden blauwe stipjes zich langzaam over de kaart van West-
5 Europa. Ze worden getoond op vier enorme breedbeeld-tv's op het hoofdkantoor van Flitsmeister in Veenendaal. Heel Nederland is blauw gekleurd, maar als tentakels strekken sommige stippenstromen
10 zich uit richting de Franse kust en dwars door Duitsland.

(2) Alle stippen staan voor automobilisten die de Flitsmeister-app
15 aan hebben staan. Wanneer zij richting een flitspaal rijden, krijgen ze een waarschuwing op hun telefoon, waardoor vrijwel alle snelheidsboetes ontweken kunnen worden. Als de
20 automobilist zelf een flitspaal spot, kan hij of zij dat aangeven in de app om andere gebruikers te waarschuwen.

(3) Op Valentijnsdag 2010
25 lanceerden ontwikkelaars Sjoerd Perfors en Rick Waalders (beiden nu 38 jaar) de Flitsmeister-app, die toen

nog bestond uit een simpel lijstje van flitspalen die een automobilist op zijn
30 of haar route tegen zou komen. Het was de begintijd van de iPhone, toen het Nederlandse aanbod in de app-store zo'n beetje beperkt was tot de Teletekst-app¹. “Doordat Flitsmeister
35 een van de weinige Nederlandse apps was, kreeg hij gelijk aandacht.” Aan het woord is de 30-jarige Jorn de Vries, directeur van Flitsmeister. Tegenwoordig bedient Flitsmeister
40 een kwart van de Nederlandse automobilisten.

(4) Naast het simpele lijstje flitspalen waarmee de heren begonnen, bleken gebruikers ook behoefte te hebben
45 aan andere informatie om hun reis comfortabeler te maken. “Ze vroegen ons of we ook konden waarschuwen waar files staan. Daar hadden we toen nog geen idee van, dus zijn we
50 file-informatie gaan inkopen. Dat was destijds een enorme investering, dus we hebben lang gewikt en gewogen of we het aandurfdren om de dienst op zo'n manier uit te breiden.”

55 **(5)** Het bleek een goede beslissing. Flitsmeister werd steeds populairder. Stap voor stap voegde het bedrijf, naast flitspalen en files, ook informatie over wegwerkzaamheden, 60 stilstaande voertuigen en ongelukken toe, geïntegreerd in een TomTom²⁾-achtige routeplanner. Maar om die informatie betrouwbaar te houden, waren meer gps-data nodig, dus 65 maakten ze de app gratis om zoveel mogelijk gebruikers binnen te harken. Alles voor een grotere schaal: voortaan moesten inkomsten komen uit reclame en de verkoop van 70 anonieme locatiegegevens.

(6) Waar Flitsmeister in zijn eerste levensjaren vooral een app was voor de bestuurder die ongestraft te hard wil kunnen rijden, is hij steeds meer geïntegreerd geraakt in het 'nette' Nederlandse verkeerssysteem. "We kunnen nu de gehele reis van een automobilist bedienen, van waarschuwingen voor vertrek tot 80 parkeren", vertelt De Vries. BNR Nieuwsradio, Q-Music en Radio 538 gebruiken de file-informatie die Flitsmeister verzamelt op basis van gebruikersbewegingen. Maar vooral 85 de rijksoverheid is een belangrijke partner.

(7) Rijkswaterstaat gebruikt de locaties van Flitsmeister-gebruikers om mogelijke knelpunten te voor- 90 spellen. Bovendien is de app een handig platform om automobilisten te bereiken met informatie over afgesloten routes, wegwerkzaamheden en passerende ambulances. 95 "De overheid heeft de kans aangegrepen om ons platform te gebruiken om het verkeer effectiever en veiliger te maken", zegt De Vries. "Dat waardeer ik enorm." Maar die 100 prettige samenwerking liet volgens hem even op zich wachten. "We

hebben veel last gehad van ons imago als app voor verkeers- overtredders."

105 **(8)** Ondanks de uitbreidingen blijft waarschuwen voor flitsers de kern. "In totaal heeft Flitsmeister volgens een eigen grove berekening zo'n 8 miljard euro aan boetes voorkomen 110 in tien jaar", vertelt De Vries trots. Voorkomen of uit de staatskas gejat? Die vraag wuift De Vries weg: "Voor zover ik weet, deelt de overheid geen boetes uit om geld te verdienen, 115 hoor."

(9) Volgens De Vries gaat de app echter niet hand in hand met gevaarlijk rijgedrag. "Uit de data blijkt dat onze gebruikers niet harder rijden 120 dan de gemiddelde automobilist. We bedienen vooral mensen die nét een paar kilometer per uur boven de snelheidslimiet rijden. Daarnaast willen veel bestuurders die niet te 125 hard rijden zeker weten dat ze geen bon op de mat krijgen."

(10) Waarom gaan Flitsmeister-gebruikers niet plankgas, terwijl het risico op een bon nihil is bij gebruik 130 van de app? "De 2,5 miljoen bestuurders die we bedienen, zijn echt niet allemaal maniakken of verkeershufters. De kleine groep overtredders is er altijd. Vergeet ook 135 niet dat het wegennet hartstikke druk is. Heel hard rijden is knap lastig. Maar bovenal, mensen willen helemaal niet Max Verstappen spelen. Ook niet onze gebruikers, 140 van wie je het misschien het meest zou verwachten." "Ook de ANWB³⁾ ziet geen vergroot veiligheidsrisico bij het grootschalige gebruik van Flitsmeister", vertelt een 145 woordvoerder desgevraagd.

(11) "Dat de overheid de voordelen inzag van samenwerken met Flitsmeister kwam door het grote

bereik, maar ook door de
150 constructieve houding van het
bedrijf”, vertelt De Vries. “Natuurlijk
schoppen we tegen het systeem aan,
maar dat kan in allerlei gradaties. Je
kan je middelvinger opsteken, of de
155 samenwerking aangaan en luisteren
naar kritiek.” Die houding werkt. Wie

nu een nieuwe auto koopt, kan dit
ooit dwarse appje via de
autocomputer vaak rechtstreeks
160 downloaden. Meer mainstream⁴⁾ kan
haast niet. Zoals De Vries zegt: “Dit
hobbyproject is een beetje uit de
hand gelopen.”

*naar een artikel van Liam van der Ven,
de Volkskrant, 27 juni 2022*

noot 1 Teletekst-app: een app van de NOS met allerlei actuele informatie in het kort, zoals
voetbaluitslagen, het laatste nieuws en verkeersinformatie

noot 2 TomTom: een mobiel navigatiesysteem dat in 2001 op de markt kwam

noot 3 ANWB: een vereniging op het gebied van mobiliteit, vakantie en vrije tijd die onder
meer pechhulp en verkeersinformatie aanbiedt

noot 4 mainstream: gangbaar, bestemd voor de massa

Tekst 1 “We bedienen vooral mensen die nét een paar kilometer per uur te hard rijden”

- 1p 1 Op welke manier wordt de tekst ingeleid in de alinea's 1 en 2?
- A door de aanleiding voor het schrijven van de tekst te noemen
 - B door het centrale probleem aan de orde te stellen
 - C door het onderwerp te introduceren
 - D door verschillende voorbeelden te geven
- 1p 2 In de tekst staat een verklaring voor het succes van Flitsmeister.
→ Citeer de zin uit alinea 3 tot en met alinea 4 die deze verklaring geeft.
- 1p 3 Na de start in 2010 heeft Flitsmeister de app uitgebreid met meer informatie voor weggebruikers.
→ Noem **vijf** uitbreidingen die worden genoemd in alinea 4 tot en met 7.
- 1p 4 In alinea 5 staat dat de app van Flitsmeister gratis werd.
Wat was de reden om de app gratis te maken?
Flitsmeister wilde een gratis app, omdat de app dan
- A meer aanmeldingen en betaalde advertenties zou krijgen.
 - B ook door mensen met weinig geld kon worden gebruikt.
 - C toch gebruikers zou aantrekken ook al was hij nog niet helemaal klaar.
 - D veel gps-data binnen zou krijgen en zo betrouwbaarder werd.
- 1p 5 De interviewer stelt in regel 111 de volgende vraag: “Voorkomen of uit de staatskas gejat?” Directeur De Vries wuift deze vraag weg.
Waarom wuift hij deze vraag weg?
Hij wuift de vraag weg, omdat hij
- A de vraag niet goed heeft verstaan.
 - B de vraag niet serieus neemt.
 - C het antwoord op de vraag niet weet.
 - D vindt dat de vraag niet klopt.
- 1p 6 “Volgens De Vries gaat de app echter niet hand in hand met gevaarlijk rijgedrag.” (regels 116-118)
→ Kruis in de tabel in de uitwerkbijlage de **twee** zinnen uit alinea 10 aan die inhoudelijk op hetzelfde neerkomen.
- 1p 7 “maar ook door de constructieve houding van het bedrijf” (regels 149-151)
→ Welk zinsgedeelte uit de rest van alinea 11 geeft weer wat deze ‘constructieve houding’ inhoudt? Citeer dit zinsgedeelte.

- 1p 8 Welke zin geeft het best de hoofdgedachte van de tekst weer?
- A De Flitsmeister-app geeft automobilisten steeds betere informatie over de maximumsnelheid en de actuele verkeerssituatie.
 - B De uitbreiding van de Flitsmeister-app en de constructieve houding van het bedrijf hebben geleid tot minder verkeersboetes bij automobilisten.
 - C Door de uitgebreide informatie voor automobilisten en de samenwerking met de overheid heeft de Flitsmeister-app zich ontwikkeld tot een breed geaccepteerde app.
 - D Door het gebruik van de Flitsmeister-app krijgen automobilisten minder snel een boete en ontvangen ze betrouwbare informatie over files en wegversperringen.
- 1p 9 Wat is het belangrijkste doel van deze tekst?
- A lezers informeren over de samenwerking tussen Flitsmeister en de overheid
 - B lezers informeren over veranderingen die Flitsmeister heeft doorgemaakt
 - C lezers overtuigen om vaker gebruik te gaan maken van de Flitsmeister-app
 - D lezers overtuigen van het nut van de Flitsmeister-app voor de weggebruiker
- 1p 10 De laatste zin luidt: "Dit hobbyproject is een beetje uit de hand gelopen." Wat bedoelt De Vries met deze zin?
- A Flitsmeister begon als hobby, maar hoe het verder moet is onduidelijk.
 - B Flitsmeister begon als iets leuks, maar is nu niet meer onder controle.
 - C Flitsmeister ontwikkelde zich van een hobby tot een professioneel bedrijf.
 - D Flitsmeister ontwikkelde zich van een simpel lijstje flitspalen tot een dwarse app.

2p 11 Je moet een samenvatting van tekst 1 maken.

→ Welke **vier** van de onderstaande zinnen bevatten informatie die zeker in de samenvatting opgenomen moet worden? Noteer de nummers van deze zinnen in de uitwerkbijlage.

- 1 Heel Nederland is blauw gekleurd, maar als tentakels strekken sommige stippenstromen zich uit richting de Franse kust en dwars door Duitsland.
- 2 Doordat Flitsmeister een van de weinige Nederlandse apps was, kreeg hij gelijk aandacht.
- 3 BNR Nieuwsradio, Q-Music en Radio 538 gebruiken de file-informatie die Flitsmeister verzamelt op basis van gebruikersbewegingen.
- 4 We kunnen nu de gehele reis van een automobilist bedienen, van waarschuwingen voor vertrek tot parkeren.
- 5 Ondanks de uitbreidingen blijft waarschuwen voor flitsers de kern.
- 6 Volgens De Vries gaat de app echter niet hand in hand met gevaarlijk rijgedrag.
- 7 Maar bovenal, mensen willen helemaal niet Max Verstappen spelen.
- 8 Natuurlijk schoppen we tegen het systeem aan, maar dat kan in allerlei gradaties.
- 9 Dit hobbyproject is een beetje uit de hand gelopen.

Wil je me? Leer dan eerst spellen

(1) Leren jongeren nog wel correct spellen? Het klinkt misschien als een verzuchting van een bezorgde grootvader, maar die zorg wordt gedeeld door jongeren zelf. Volgens een peiling van NRC en de Vlaamse krant De Standaard vindt de helft van de Vlaamse en Nederlandse jongeren (12-29 jaar) dat de jeugd niet goed meer kan spellen. Een ruime helft merkt ook veel fouten op in berichtjes die hij toegestuurd krijgt. Die belabberde schrijfsels zullen niet aan de deelnemers zelf gelegen hebben, want slechts een op de vijf ziet zichzelf als slechte speller. Twee derde vindt ronduit dat hij goed spelt, met iets meer zelfverzekerdheid bij de Nederlanders.

(2) De enquête werd verspreid onder jongeren die binnen het bereik van kranten liggen en dus niet per se representatief zijn voor de hele bevolking. Toch komt hun inschatting over hun leeftijdsgenoten vrij aardig overeen met bestaand wetenschappelijk onderzoek. Zo deed taalwetenschapper Reinhild Vandekerckhove van de Universiteit Antwerpen met haar collega's Dominiek Sandra en Hanne Surkyn onderzoek naar de spellingvaardigheid van zeventien- en achttienjarige Vlamingen. Slechts iets meer dan de helft van hen wist een simpel opdrachtje over werkwoordsvormen met het dt-vraagstuk – ik word, hij wordt – foutloos te maken. “Een niveau dat je eerder aan het einde van de basisschool verwacht”, beaamt Vandekerckhove.

(3) Brengt de beperkte jeugdige spellingvaardigheid, zoals die blijkt uit Vandekerckhoves onderzoek, de toekomst van dictees en de spelling in gevaar? Allerm minst, zo wijst de peiling van NRC en De Standaard uit: jongeren willen in meerderheid dat spelfouten met puntenaftrek bestraft blijven en dat hun scholen genoeg aandacht voor spelling hebben. Ze zijn het niet eens met de stelling dat een correcte spelling niet belangrijk is, zolang we elkaar maar begrijpen. Bovendien knappen ze af op slecht spellende (Tinder)dates.

(4) Dit laatste geldt overigens vooral voor meisjes: twee op de drie vinden slechte spelling een dealbreaker op datingsites, tegen een ruime helft van de jongens. Hoe ouder ze zijn, hoe belangrijker ze het vinden. Spelling blijkt dus een indicator voor de geschiktheid van een partner, zeker bij jonge vrouwen.

(5) Die gevoeligheid voor taal bij vrouwen blijkt uit wel meer onderzoek. “Zo maken meisjes op sociale media minder dt-fouten dan jongens.

70 En niet omdat ze de regels beter
beheersen”, zegt Vandekerckhove.
“Die kennen ze even goed als
jongens. Of, beter gezegd: even
slecht. Ze zijn wel gevoeliger voor de
75 mogelijke stigmatisering¹⁾ die met
foute spelling gepaard kan gaan.”
(6) Dat jongeren matig spellen, komt
volgens Vandekerckhove niet per se
door de invloed van sociale media.
80 Onderzoek wijst uit dat ze hun al dan
niet opzettelijke spelfouten op TikTok
of Instagram – denk aan het
populaire ‘egt’ in plaats van ‘echt’ –
niet herhalen op school. “Slechts in
85 uitzonderlijke gevallen lijkt er een
ongewenst leerproces te ontstaan”,
zegt Vandekerckhove. Zo hebben de
Antwerpse onderzoekers vastgesteld
dat het woord ‘gezegd’ opvallend
90 veel als ‘gezegt’ gespeld wordt in de
WhatsApp-communicatie van
Vlaamse jongeren. Dat woordbeeld
zou door het veelvuldig gebruik
weleens kunnen blijven hangen.
95 **(7)** Een derde van de scholieren
bevestigt soms niet meer goed te
weten hoe iets te schrijven onder
invloed van foute woordbeelden op
sociale media. Opmerkelijk: evenveel
100 scholieren vinden dat het makkelijker
is om Engels te spellen dan
Nederlands.
(8) Zijn spelfouten erg? Taalkundigen
vinden doorgaans van niet: het is
105 volgens hen veel belangrijker dat

jongeren goed leren formuleren en
de structuur van een tekst leren
doorgronden. “Niet-taalkundigen”,
zegt Vandekerckhove, “lijken spelling
110 daarentegen te beschouwen als het
belangrijkste taalkundige vraagstuk.”
Toen haar collega Dominiek Sandra
eens voorstelde om voortaan behalve
‘ik vind’ ook ‘hij vind’ te schrijven, om
115 taalgebruikers te verlossen van hun
onzekerheid, ontstond er in
Vlaanderen een kleine mediastorm.
(9) Ook de jongeren in de peiling van
NRC en De Standaard moeten weinig
120 hebben van dit soort wijzigings-
voorstellen. Ook al beheersen ze de
norm zelf niet goed, ze vinden deze
wél belangrijk. Twee derde van hen
is expliciet vóór het behoud van de
125 dt-regels. Driekwart gruwet van
fonetische spelling – ‘smiddachs
eeten we elk een Citroen’. Ook dat
strookt met eerder onderzoek, aldus
Vandekerckhove: mensen houden
130 niet van nieuwe woordbeelden. In
2005 leidde het schrappen van de
tussen-n in ‘ideeëloos’ nog tot boze
reacties.
(10) Volgens Vandekerckhove
135 worden Vlamingen eerder als
‘taalpuristen’ gezien dan
Nederlanders. Maar daar verrast
deze peiling: over de hele linie blijken
de taalpuristen juist ten noorden van
140 de grens te zitten.

*naar een artikel van Derk Walters en Astrid Houthuys,
NRC, 2 oktober 2021*

noot 1 stigmatisering: iets ten onrechte als zeer negatief kenmerken

Tekst 2 Wil je me? Leer dan eerst spellen

- 1p 12 In alinea 1 wordt het onderwerp van deze tekst ingeleid door een vraag te stellen.
Op welke andere manier wordt de tekst ingeleid in deze alinea?
A door de aanleiding voor het schrijven van de tekst te noemen
B door de mening van de schrijver te geven
C door een anekdote over het onderwerp van de tekst te vertellen
D door een voorbeeld bij het onderwerp van de tekst te geven
- 2p 13 Geef van de beweringen in de uitwerkbijlage aan of deze waar of niet waar zijn op basis van de informatie in de alinea's 2 en 3.
Zet in de uitwerkbijlage een kruis in de juiste kolom.
- 1p 14 "Dat jongeren matig spellen, komt volgens Vandekerckhove niet per se door de invloed van sociale media." (regels 77-79)
→ Citeer de zin uit alinea 6 of 7 die een bewijs geeft voor deze uitspraak.

- 1p **15** Welke zin vat alinea 8 het best samen?
- A Jongeren vinden goed formuleren net zo belangrijk als goed spellen.
 - B Niet-taalkundigen vinden spelfouten belangrijker dan andere taalfouten.
 - C Taalgebruikers zijn blij als ze voortaan ook 'ik vindt' mogen schrijven.
 - D Taalkundigen geven gemengde reacties op spellingwijzigingen.
- 1p **16** In alinea 10 staat dat de peiling van NRC en De Standaard verrast.
→ Leg uit wat er verrassend is aan de peiling. Vul de zinnen in de uitwerkbijlage aan.
- 1p **17** Wat is de belangrijkste conclusie van de peiling van NRC en De Standaard?
- A Goed spellen is heel belangrijk als je op een datingsite zit en een date wilt krijgen.
 - B Jongeren ergeren zich aan de spelfouten die anderen maken, maar overschatten hun eigen spelling.
 - C Meisjes vinden spelling van groter belang dan jongens, toch kennen ze de regels niet beter.
 - D Ook al kennen jongeren niet alle spellingregels, ze vinden ze toch heel belangrijk.
- 1p **18** Wat is het belangrijkste doel van deze tekst?
de lezer informeren over
- A het gegeven dat jongeren door de tijd heen slechter zijn gaan spellen
 - B het onderzoeksresultaat dat jongeren spelling op datingsites belangrijk vinden
 - C onderzoek dat vertelt wat jongeren van spelfouten vinden
 - D spelfouten die jongeren maken op sociale media

Lees eerst het onderstaande tekstfragment voordat je de vragen 19 en 20 beantwoordt.

Tekstfragment

Nick Lobs (25), student filosofie aan de Erasmus Universiteit Rotterdam: (1) “Ik kan op zich goed spellen”, zegt Nick Lobs, “maar ik vertrouw vaak op de spellingcontrole.” Bij werkwoordsvormen bijvoorbeeld: “Als ik twijfel over een d of een t, dan wordt het voor me opgelost. Daar word je lui van.”

(2) Lobs zit geregeld op internetforums als Reddit. “Als je daar iets fout schrijft,” zegt hij, “corrigeert niemand je. Dat helpt niet echt om je eigen spelfouten te herkennen.” (...)

(3) Zou Nick ook afknappen op een matig spellende date? “Wel als ze ‘me auto’ zou schrijven. Het is toch een kleine moeite om ‘m’n’ te typen? Of doet ze het dan bewust fout? Dat is een indicatie dat ze niet helemaal bij me aansluit.”

- 1p 19 Welke **twee** oorzaken voor slecht spellen geeft Nick Lobs in de alinea’s 1 en 2 van het tekstfragment?
- 1p 20 De hoofdtekst ‘Wil je me? Leer dan eerst spellen’ en het tekstfragment gaan over de spellingvaardigheid van jongeren. Hoe is het tekstfragment het best te typeren ten opzichte van de hoofdtekst?
- A als een aanbeveling
 - B als een conclusie
 - C als een verklaring
 - D als een voorbeeld

Tekst 3

De ene zorgverzekering is de andere niet

We lijken soms best veel op elkaar. Toch zijn we allemaal net een tikje anders. De een heeft genoeg aan een beetje. Een ander zit jarenlang vast aan slotjes. Ook elke zorgverzekering is een tikje anders. Bij Independer zie je eenvoudig wat die verschillen zijn. Wij vinden er een die haarfijn bij jouw beugelbekkie past. Vergelijk zelf en bespaar op independer.nl

welkom bij **independer**

autoverzekeringen, energie, hypotheek, woonverzekeringen,
mobiele telefonie, internet, zorgverzekeringen en meer

*naar een advertentie van Independer,
de Volkskrant, 28 november 2020*

Tekst 3 De ene zorgverzekering is de andere niet

- 1p 21 De afbeelding in deze advertentie trekt de aandacht van de lezer. Welke andere functie heeft de afbeelding in deze advertentie?
De afbeelding
- A is nodig om de tekst te kunnen begrijpen.
 - B laat zien voor wie de tekst is bedoeld.
 - C ondersteunt de inhoud van de tekst.
 - D voegt nieuwe inhoudselementen aan de tekst toe.
- 1p 22 De tekst van de advertentie begint met de volgende zinnen: “We lijken soms best veel op elkaar. Toch zijn we allemaal net een tikje anders.” Van welk verband is sprake tussen deze zinnen?
- A oorzaak – gevolg
 - B reden
 - C tegenstelling
 - D uitspraak – toelichting
- 1p 23 Welke doelgroep wordt vooral aangesproken in deze advertentie?
- A kinderen die een beugel nodig hebben
 - B mensen die een nieuwe zorgverzekering nodig hebben
 - C ouders en verzorgers van kinderen die een beugel nodig hebben
 - D zorgverzekeraars die beugels en bitjes vergoeden
- 1p 24 Wat is het belangrijkste doel van deze advertentie?
- A lezers aansporen om een zorgverzekering af te sluiten die beugels vergoedt
 - B lezers aansporen om via Independer een zorgverzekering af te sluiten
 - C lezers informeren over de beste zorgverzekering voor kinderen met een beugel
 - D lezers informeren over de verschillende verzekeringen van Independer

Vegan leer: diervriendelijk en duurzaam of een synoniem voor plastic?

(1) Vegan leer heeft vaak een negatief imago en wordt beschouwd als 'nepleer'. Maar Abigail Bakker (36), eigenaar van de duurzame Geitenwollenwinkel, is het daar niet mee eens: "Mensen in mijn winkel zien juist dierlijk leer als iets negatiefs en niet als iets moois of iets van luxe." "Een alternatief voor leer is iets waar merken en ook de consument hard naar op zoek zijn", zegt Anne-Ro Klevant Groen (34) van de stichting Fashion for Good, die zich inzet voor een betere mode-industrie.

(2) Bij het imitatieleer dat nu het meest wordt gebruikt, komt wel veel plastic kijken. Er zijn wel steeds meer natuurlijke innovaties op het gebied van vegan leer, zoals champignon- of ananasleer. De samenstelling van een dergelijk vegan leer is van nature nog niet zo sterk als dierlijk leer. Daarom mixen merken dit natuurlijke materiaal vaak met een plastic om het steviger te maken. Of er moet een extra laagje, een coating, overheen, die op dit moment nog niet geheel milieuvriendelijk gemaakt kan worden. Op dat vlak valt nog winst te behalen.

(3) "Er zijn nog niet veel van dit soort natuurlijke alternatieven op de markt", zegt Denise Roobol (29), oprichter van het gelijknamige Rotterdamse tassenmerk. Op dit moment gebruikt zij ook een leervervanger waarin plastic is verwerkt, gemaakt van geperste synthetische vezels. De beschikbare natuurlijke materialen voldoen nog

niet aan de kwaliteitseisen van haar merk. "Veel van mijn tassen worden intensief gebruikt als werktassen.

45 Dan vraag ik me af: wat is duurzamer? Een tas gemaakt van vegan leer op synthetische basis, maar die wel lang meegaat, of een 100 procent niet-dierlijke natuurlijke tas die snel beschadigt?"

(4) De belangrijkste reden voor Roobol om vegan leer te gebruiken, is dierenwelzijn. Ze begrijpt wel dat mensen vroeger dieren gebruikten voor leer. "Ze hadden niks anders. Maar nu zijn er innovaties en vond ik dat er wel een alternatief moest komen. We leven tenslotte in de 21ste eeuw."

60 (5) Greg Stillman (34) van het bedrijf Natural Fibre Welding is bezig met het ontwikkelen van zo'n innovatie. "Ons imitatieleer bestaat uit rubber, kokosschil en kurkpoeder. Het is tijd voor een nieuw hoofdstuk over vegan leer: dier- en plasticvrij", zegt Stillman. Volgens hem helpt vegan leer dat gemaakt is van plastic, de dieren niet. Wanneer je met een tas gemaakt van dit materiaal langs bijvoorbeeld een scherpe leuning loopt, brokkelt de stof langzaam af. Het plastic komt zo in de lucht en uiteindelijk in de zee terecht. Daar komt het in de maag van dieren. "Binnenkort zwemt er in de zee meer plastic dan vis", zegt Stillman. "Mensen die vegan leer kopen, vergeten vaak dit aspect."

80 (6) "Nu mijn plastic- en diervrij leer nog in ontwikkeling is, zou ik zelf eerder dierlijk leer kopen. Leer is nu

een restproduct van de vlees-
industrie”, zegt Stillman. “Er bestaan
85 naast melk- en vleeskoeien geen
aparte ‘leerkoeien’. Als we de huid
niet gebruiken dan wordt die
verbrand. Zolang men vlees wil, is er
ook leer.”

90 **(7)** Bij het ontwikkelen van vegan leer
is het belangrijk dat het voldoet aan
dezelfde kwaliteitseisen als dierlijk
leer. De kwaliteit van dierlijk leer kun
je herkennen aan de gladheid van de
95 dierenhuid. Als een koe bultjes heeft
op zijn huid, bijvoorbeeld van een
bijensteek, dan wordt de kwaliteit van
het leer als slecht beschouwd. Een
merk als Chanel kiest het gladste
100 leer. Dit betreft misschien één
koeienhuid uit duizend.

(8) Vegan leer kent verschillende
gradaties in kwaliteit. Abigail Bakker:
“Drie jaar geleden heb ik een tas
105 gekocht van het mooie merk Matt &
Nat. Ik smijt hem overal neer. En er
zit nog geen schrammetje op. Het
leer van de markt is vaak van lagere
kwaliteit.” Voor Bakker is de
110 belangrijkste kwaliteitsvoorwaarde
dat een vegan product lang moet
meegaan.

(9) Een andere kwaliteitseis is de
‘kleursnelheid’. Dit betreft de
115 snelheid waarmee de kleur van het
leer van het product verdwijnt,
bijvoorbeeld als je dat ergens
tegenaan stoot. Bij het leer van
Natural Fibre Welding heeft de stof
120 van nature de kleur van leer. Andere
merken gebruiken een coating, een

laagje over het basismateriaal, dat
zorgt voor de kleur. Als je het leer
dan bekrast, gaat er een stukje van
die coating af en is de echte kleur
125 van de stof te zien.

(10) Er speelt nog meer een rol bij de
kwaliteit. De flexibiliteit van vegan
leer is ook belangrijk. Bij tassen is de
130 ‘vermoeidheid’ van leer van belang;
de hoekjes van de tas moeten lang
mee kunnen gaan. Maar hoe weet je
nou dat een product van vegan leer
voldoet aan al deze eisen? “Door
135 simpelweg vragen te stellen in de
winkel”, zegt Stillman. “Bij leer zijn
we gewend om verschillende vragen
te stellen in de winkel: ‘Hoelang gaat
deze tas mee?’ of ‘Welk product
140 heeft de beste kwaliteit?’ Je kunt je
afvragen waarom we dat niet bij
vegan leer doen.”

(11) Volgens Klevant Groen is er nog
een vraag die de consument moet
145 stellen, maar dan aan zichzelf:
‘Welke impact heeft het product dat
ik koop?’ Ze vindt dat mensen
moeten kopen waar ze zich goed bij
voelen. Ook moeten de vegan
150 merken zich een vergelijkbare vraag
stellen bij de productie. Klevant
Groen: “Ik denk zeker dat de term
vegan leer door sommige merken als
een marketingtruc wordt gebruikt,
155 maar het is belangrijker om ons te
focussen op het feit dat mensen op
zoek zijn naar oplossingen en
alternatieven voor leer.” Vingerwijzen
houdt positieve verandering tegen,
160 zoveel is zeker.

*naar een artikel van Emilie van Kinschot,
de Volkskrant, 16 september 2020*

De teksten die voor dit examen gebruikt zijn, zijn bewerkt om ze geschikt te maken voor het examen. Dit is gebeurd met respect voor de opvattingen van de auteur(s). Wie kennis wil nemen van de oorspronkelijke tekst(en), raadplege de vermelde bronnen. Het College voor Toetsen en Examens is verantwoordelijk voor vorm en inhoud van dit examen.

Tekst 4 Vegan leer: diervriendelijk en duurzaam of een synoniem voor plastic?

- 1p 25 In de tabel in de uitwerkbijlage staan drie beweringen die gaan over de inleiding (alinea 1).
→ Kruis in de tabel in de uitwerkbijlage voor iedere bewering aan of deze waar of niet waar is op basis van alinea 1.
- 1p 26 “Op dat vlak valt nog winst te behalen.” (regels 30-31)
Wat wordt bedoeld met deze zin?
A De coating van vegan leer kan steviger.
B De productie van vegan leer kan milieuvriendelijker.
C Vegan leer kan met ananasleer sterker gemaakt worden.
D Vegan leer kan zonder coating milieuvriendelijker worden.
- 1p 27 In de tabel in de uitwerkbijlage staan stellingen over vegan leer.
→ Kruis in de tabel in de uitwerkbijlage voor iedere stelling aan of deze juist of onjuist is op basis van de alinea’s 2 en 3.
- 1p 28 De tassen van Denise Roobol hebben zowel duurzame als niet-duurzame eigenschappen.
→ Noem een duurzame en een niet-duurzame eigenschap van haar tassen.
- 1p 29 Wat maakt het bedrijf Natural Fibre Welding zo innovatief, volgens alinea 5?
- 1p 30 “Mensen die vegan leer kopen vergeten vaak dit aspect.” (regels 78-79)
Wat bedoelt Stillman met ‘dit aspect’?
Hiermee bedoelt hij dat een tas van
A plasticvrij vegan leer minder sterk is en daardoor niet duurzaam.
B plasticvrij vegan leer op de lange termijn schadelijk kan zijn voor dieren.
C vegan leer met plastic bij beschadiging schadelijk kan zijn voor dieren.
D vegan leer met plastic sterker is dan een tas van natuurlijke producten.
- 1p 31 “Bij het ontwikkelen van vegan leer is het belangrijk dat het voldoet aan dezelfde kwaliteitseisen als dierlijk leer.” (regels 90-93).
Van welk verband is sprake in deze zin?
A doel – middel
B oorzaak – gevolg
C opsomming
D voorwaarde

- 1p **32** Net als dierlijk leer kent ook vegan leer verschillende kwaliteitseisen.
(alinea's 7 tot en met 10)
→ Kruis in de tabel in de uitwerkbijlage aan welke kwaliteitseisen dat zijn.
- 1p **33** Wat is het doel van deze tekst?
de lezer
A informeren over de nadelen van vegan leer
B informeren over de ontwikkeling van vegan leer
C overhalen om toch dierlijk leer te kopen
D overhalen om voortaan alleen vegan leer te kopen
- 1p **34** Op welke manier wordt de tekst afgerond?
Alinea 11
A bevat een waarschuwing voor de lezer.
B geeft een samenvatting van de tekst.
C geeft nieuwe informatie over het onderwerp.
D uit een toekomstverwachting over vegan leer.
- 2p **35** Je moet een samenvatting van tekst 4 maken.
→ Welke **vier** van de onderstaande zinnen bevatten informatie die zeker in de samenvatting opgenomen moet worden? Noteer de nummers van deze zinnen in de uitwerkbijlage.
- 1 Een alternatief voor leer is iets waar merken en ook de consument hard naar op zoek zijn.
 - 2 Bij het imitatieleer dat nu het meest wordt gebruikt, komt wel veel plastic kijken.
 - 3 De belangrijkste reden voor Roobol om vegan leer te gebruiken, is dierenwelzijn.
 - 4 Het is tijd voor een nieuw hoofdstuk over vegan leer: dier- en plasticvrij.
 - 5 Er bestaan naast melk- en vleeskoeien geen aparte 'leerkoeien'.
 - 6 Bij het ontwikkelen van vegan leer is het belangrijk dat het voldoet aan dezelfde kwaliteitseisen als dierlijk leer.
 - 7 Vegan leer kent verschillende gradaties in kwaliteit.
 - 8 Bij leer zijn we gewend om verschillende vragen te stellen in de winkel.
 - 9 Mensen moeten het product kopen waar ze zich goed bij voelen.

Schrijfpodricht

Situatiebeschrijving

Elk jaar is er op jullie school een themaweek. Dit jaar staat de week in het teken van duurzaamheid. Het zal bijvoorbeeld gaan over hoe mensen prettig kunnen leven zonder dat dit negatieve effecten heeft op de natuur.

Als voorbereiding op die week is bij alle vakken aandacht voor dit thema. Er worden onder meer de volgende vragen gesteld: wat is duurzaamheid? hoe belangrijk is het? wanneer is iets duurzaam? hoe kun je zelf duurzaam leven? Bij Nederlands hebben jullie als voorbereiding de tekst 'Vegan leer: diervriendelijk en duurzaam of een synoniem voor plastic?' gelezen en besproken. Daarin staan onder meer voor- en nadelen van vegan leer. In de klas is discussie gevoerd over de vraag hoe duurzaam vegan leer is. Ook werd er ingegaan op allerlei manieren om duurzamer te leven, zoals niet meer met het vliegtuig op vakantie gaan.

Van alle leerlingen wordt verwacht dat ze in deze week een activiteit organiseren die past bij het thema. Dit kan van alles zijn. Zo kunnen er games gespeeld worden waarin aandacht is voor duurzaamheid of kunnen deskundigen uitgenodigd worden die workshops geven over duurzamer leven.

Jij bent meteen enthousiast en hebt al ideeën over wat je wilt gaan doen. Jouw mentor heeft je daarom gevraagd een artikel voor de website van je school te schrijven om ook andere leerlingen enthousiast te maken.

Je gaat dit artikel schrijven. Je geeft informatie over de week van de duurzaamheid. Ook doe je een oproep aan alle leerlingen om een passende activiteit te bedenken die ze willen organiseren. Verder vermeld je wat organisatorische zaken rondom de themaweek. Zo moeten de leerlingen voor 2 oktober aangeven wat ze willen organiseren door een mail te sturen naar themaweekduurzaamheid@school.nl. Je hoopt dat ze ook enthousiast worden en leuke activiteiten gaan organiseren in de themaweek en sluit af met een passende slotzin.

13p **36 Opdracht**

Schrijf het artikel voor de website van je school. Gebruik daarvoor de gegevens in de situatiebeschrijving en eventueel de tekst 'Vegan leer: diervriendelijk en duurzaam of een synoniem voor plastic?'. Gegevens die niet in de opdracht staan, moet je zelf bedenken.

Besteed in jouw artikel aandacht aan de volgende punten:

- de aanleiding voor het artikel;
- jouw mening over duurzaamheid;
- een reden waarom je het belangrijk vindt dat de school aandacht besteedt aan duurzaamheid;
- twee manieren om duurzamer te leven, anders dan het voorbeeld dat al genoemd is in de situatiebeschrijving;
- aangeven wat jij wilt gaan doen in de themaweek, anders dan de voorbeelden die al genoemd zijn in de situatiebeschrijving;
- uitleggen waarom jouw activiteit bij de themaweek past;
- oproep aan leerlingen om ook een activiteit te bedenken die ze willen organiseren;
- aangeven op welke manier leerlingen zich moeten inschrijven;
- de uiterste datum om te kunnen reageren;
- afsluiten met een activerende slotzin.

Maak er een samenhangend geheel van en zet er een passende titel boven.

Zet je voor- en achternaam en klas onder je artikel.

Let op: Zorg ervoor dat je tekst minimaal uit 100 woorden bestaat. Bij minder dan 100 woorden krijg je geen punten voor taalgebruik.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift.